

ELEMENTY URZĄDZEN ELEKTRONICZNYCH	NORMA BRANŻOWA	BN-82
	Potencjometry niedrutowe typu 2 Ogólne wymagania i badania	3281-39
		Zamiast BN 71/3281 39
		Grupa katalogowa 1921

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy są ogólne wymagania i badania dotyczące potencjometrów niedrutowych typu 2, o mocy znamionowej nie większej niż 2 W, przeznaczonych do pracy w urządzeniach elektronicznych powszechnego użytku w warunkach określonych kategorią klimatyczną

1.2. Określenia

1.2.1. potencjometr, rezystor nastawny - rezystor o ruchomym ślizgaczu dzielącym rezystor na dwie części, których stosunek rezystancji zmienia się wraz z położeniem ślizgacza

1.2.2. potencjometr niedrutowy typu 2 - potencjometr niedrutowy, od którego nie jest wymagana duża stałość rezystancji, w przeciwieństwie do potencjometru niedrutowego typu 1, od którego wymagana jest duża stałość rezystancji

1.2.3. końcówka początkowa a - końcówka połączona z początkiem części rezystancyjnej (rys 1)

1.2.4. końcówka końcowa c - końcówka połączona z końcem części rezystancyjnej (rys 1)

1.2.5. końcówka ślizgacza b - końcówka połączona ze ślizgaczem

1.2.6. rezystancja znamionowa R_n - rezystancja potencjometru, na którą potencjometr został zbudowany i oznaczony

1.2.7. rezystancja całkowita - rezystancja potencjometru między końcówką początkową i końcówką

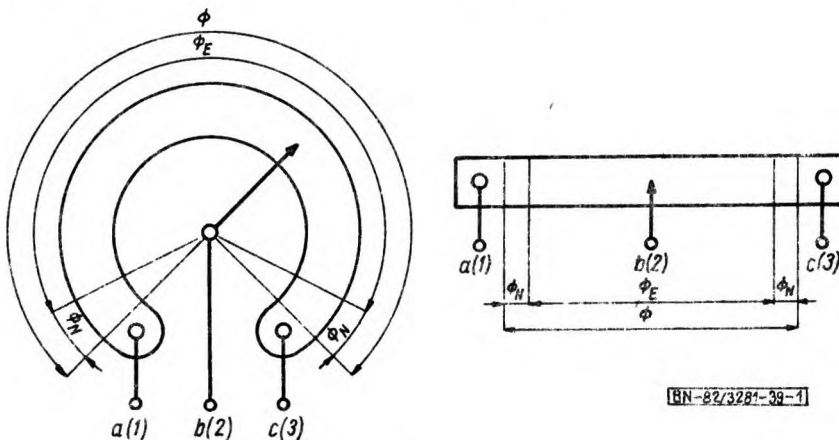
1.2.8. rezystancja minimalna początkowa - rezystancja między końcówką początkową i końcówką ślizgacza znajdującego się w początkowym skrajnym położeniu

1.2.9. rezystancja minimalna końcowa - rezystancja między końcówką końcową i końcówką ślizgacza znajdującego się w skrajnym końcowym położeniu

1.2.10. całkowita droga ϕ - droga (obrotu lub przesuwu) między skrajnymi położeniami ślizgacza

1.2.11. nieefektywna droga ϕ_N - droga w pobliżu końcówek początkowej i końcowej, na której praktycznie nie występuje wzrost rezystancji

1.2.12. efektywna droga ϕ_E - droga (obrotu lub przesuwu) na której rezystancja przebiega w sposób ciągły. Jest one równa całkowitej drodze zmniejszonej o nieefektywną drogę

Rys 1

Zgłoszona przez Instytut Tele- i Radiotechniczny
Ustanowiona przez Naczelnego Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Podzespołów i Materiałów Elektronicznych
UNITRA-ELEKTRON dnia 5 stycznia 1982 r jako norma obowiązująca od dnia 1 lipca 1982 r
(Dz Norm i Miar nr 5/1982 poz. 11)

1.2.13. skok rezystancji początkowej - nagła zmiana rezystancji między końcówką początkową i końcówką ślizgacza po przebyciu przez ślizgacz nieefektywnej drogi

1.2.14. skok rezystancji końcowej - nagła zmiana rezystancji między końcówką końcową i końcówką ślizgacza po przebyciu przez ślizgacz nieefektywnej drogi

1.2.15. charakterystyka rezystancji $\frac{l_{ab}}{l_{ac}}$ - zmiana napięcia między końcówką początkową i końcówką ślizgacza w zakresie efektywnej drogi

1.2.16. moc znamionowa P_n - największa dopuszczalna moc wydzielona między końcówkami początkową i końcową potencjometru przymocowanego do płyty montażowej w sposób przewidziany jego konstrukcją, przy obciążeniu ciągłym, przy napięciu nie przekraczającym napięcia granicznego, przy temperaturze określonej w normie przedmiotowej

1.2.17. moc kategorii - największa dopuszczalna moc wydzielana między końcówkami początkową i końcową potencjometru przymocowanego do płyty montażowej w sposób przewidziany jego konstrukcją, przy obciążeniu ciągłym, przy napięciu nie przekraczającym napięcia granicznego i przy temperaturze otoczenia równej górnej temperaturze kategorii klimatycznej potencjometru

1.2.18. napięcie graniczne - największe dopuszczalne napięcie, które może być przyłożone w sposób ciągły między końcówką początkową i końcową potencjometru

1.2.19. napięcie izolacji - największe dopuszczalne napięcie stałe lub szczytowe przemiennie, które można przyłożyć w sposób ciągły między połączone ze sobą końcówki potencjometru i pozostałe jego części przewodzące bez spowodowania uszkodzenia potencjometru

1.2.20. rezystancja stykowa wyłącznika - rezystancja między końcówkami zwartego styku wyłącznika

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Podział

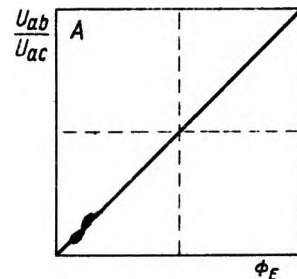
2.1.1. Odmiany. W zależności od liczby potencjometrów składowych (pojedyncze, podwójne), od ich mechanicznego sprzężenia (wspólnie sterowane, niezależnie sterowane), od tego czy są z wyłącznikami czy bez wyłącznika, w zależności od materiału części rezystancyjnej, od sposobu przemieszczania się ślizgacza, od napięcia izolacji, od rodzaju i liczby wyprowadzeń potencjometry dzieli się na odmiany określone w normie przedmiotowej

2.1.2. Rodzaje wałków sterowniczych i ich długości - wg PN-76/T-84000

Inne elementy sterownicze - wg norm przedmiotowych

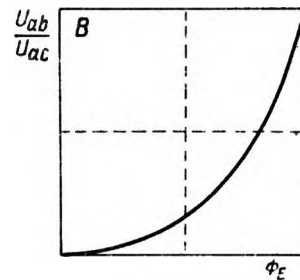
2.1.3. Charakterystyki. W zależności od zmiany napięcia $\frac{l_{ab}}{l_{ac}}$ w zakresie efektywnej drogi ślizgacza różnią się charakterystyki pokazane na rys 2, 3 i 4

Inne charakterystyki - wg norm przedmiotowych

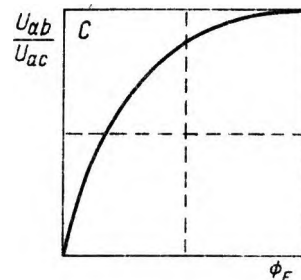
BN-82/3281-39-2

Rys 2

BN-82/3281-39-3

Rys 3

BN-82/3281-39-4

Rys 4

2.1.4. Rezystancje znamionowe - wg ciągu E-3 podanego w PN-80/T-02003 W normie przedmiotowej można również przyjmować wartości wg ciągu E-6

2.1.5. Tolerancje rezystancji $\pm 30, \pm 20, \pm 10$ i $\pm 5 \%$
Dla potencjometrów o rezystancjach znamionowych $1 \text{ k}\Omega$ i mniejszych w normie przedmiotowej można przyjąć inne tolerancje rezystancji niż podano powyżej

2.1.6. Moce znamionowe 0, 0,05, 0,063, 0,1, 0,25, 0,5, 1 i 2 W Temperatura, przy której określona jest moc znamionowa, powinna być podana w normie przedmiotowej i odpowiadać jednej z następujących temperatur 40, 55 i 70 °C

2.1.7. Napięcia graniczne – wg normy przedmiotowej wybrane z następującego ciągu 50, 100, 160, 200, 250, 315, 400, 500, 630, 800 i 1000 V

2.1.8. Napięcie izolacji przy normalnym ciśnieniu atmosferycznym wynosi 1,42 napięcia granicznego, zaokrągla się je do najbliższej liczby 10

2.1.9. Grupy współbieżności W zależności od współbieżności przebiegu charakterystyk w potencjometrach podwójnych, sterowanych wspólnym elementem sterowniczym rozróżnia się wykonania podane w tabl 1

Tablica 1

Charakterystyka	Tłumienność, dB		Różnica tłumienności, dB			
	$20 \lg \frac{I_{ac}}{I_{cb}}$	$20 \lg \frac{I_{ac}}{I_{bc}}$	Wykonanie			
			I	II	III	IV
B	0 - 20	-	2	2	2	3
	20 - 30		2	2	3	3
	30 - 40		3	3	4	6
	40 - 50		6	6	-	-
	50 - 60		6	-	-	-
	> 60		-	-	-	-
C	-	0 - 20	2	2	2	3
	-	20 - 30	2	2	3	3
	-	30 - 40	3	3	4	6
	-	40 - 50	6	6	-	-
	-	50 - 60	6	-	-	-
	-	> 60	-	-	-	-

Znak - oznacza, że różnicy tłumienności nie podaje się

2.1.10. Kategorie klimatyczne. Zalecane kategorie klimatyczne (oznaczenia wg PN-73/E-04550 00/

55/085/56	25/070/21
55/085/21	25/070/04
40/070/21	10/070/21
40/070/10	10/070/04

2.2. Sposób budowy oznaczenia. Oznaczenie potencjometru powinno zawierać

- część słowną POTENCJOMETR,
- oznaczenie odmiany,
- moc znamionową,
- rezystancję znamionową,
- tolerancję rezystancji,
- charakterystykę,
- napięcie graniczne,
- grupę współbieżności,
- długość i rodzaj elementu sterowniczego,

j) kategorię klimatyczną,

k) numer normy przedmiotowej

W normach przedmiotowych dopuszcza się oznaczenie skrócone określające jednoznacznie dany potencjometr

3. WYMAGANIA

3.1. Wymiary potencjometru – wg normy przedmiotowej Wymiary i zakończenia czopów końcowych wałków sterowniczych powinny być zgodne z PN-76/T-84000

3.2. Wygląd zewnętrzny. Powierzchnia potencjometru nie powinna mieć pęknięć, wgnieceń, rys i załamań

3.3. Ciągłość charakterystyki rezystancji. Rezystancja potencjometru między końcówką początkową i końcówką ślizgacza w całym zakresie efektywnej drogi powinna się zmieniać w sposób ciągły i bez przerw

3.4. Rezystancja całkowita potencjometru powinna być zgodna z jego rezystancją znamionową w granicach tolerancji

3.5. Rezystancja minimalna początkowa i końcowa nie powinny przekraczać wartości podanych w tabl 2 na str 4 lub wartości podanej w normie przedmiotowej

3.6. Skok rezystancji początkowej i końcowej – wg normy przedmiotowej

3.7. Przebieg charakterystyki rezystancji. Jeżeli w normie przedmiotowej nie postanowiono inaczej, zależność zmiany napięcia (wyrażona w procentach pełnego napięcia) od zmiany położenia ślizgacza powinna zawierać się w granicach podanych w tabl 3 na str 4

Tablica 2

Rezystancja znamionowa R_n	Rezystancja minimalna, Ω , między wyprowadzeniem b i wyprowadzeniami					
	Charakterystyka					
	A		B		C	
	a	c	a	c	a	c
$R_n < 500 \Omega$	10		5	20	20	5
$500 \Omega \leq R_n < 1 \text{ k}\Omega$	10		10	50	50	10
$1 \text{ k}\Omega \leq R_n < 5 \text{ k}\Omega$	25		25	100	100	25
$5 \text{ k}\Omega \leq R_n < 10 \text{ k}\Omega$	25		25	200	200	25
$10 \text{ k}\Omega \leq R_n < 25 \text{ k}\Omega$	35		35	250	250	35
$25 \text{ k}\Omega \leq R_n < 50 \text{ k}\Omega$	35		35	500	500	35
$50 \text{ k}\Omega \leq R_n < 0,1 \text{ M}\Omega$	50		35	1000	1000	35
$0,1 \text{ M}\Omega \leq R_n < 0,25 \text{ M}\Omega$	125		50	2500	2500	50
$0,25 \text{ M}\Omega \leq R_n < 0,5 \text{ M}\Omega$	250		100	5000	5000	100
$0,5 \text{ M}\Omega \leq R_n < 1 \text{ M}\Omega$	500		200	10 000	10 000	200
$1 \text{ M}\Omega \leq R_n < 2,2 \text{ M}\Omega$	1000		500	25 000	25 000	500

Tablica 3

Charakterystyka	Dopuszczalna odchyłka rezystancji %		Położenie ślizgacza, % całkowitej drogi, licząc od położenia początkowego dla charakterystyki A i B od końcowego - dla charakterystyki C	% napięcia
	$R_n < 220 \text{ k}\Omega$	$R_n \geq 220 \text{ k}\Omega$		
A	± 20	-	50 ± 3	40 - 60
	-	± 30	50 ± 3	35 - 65
	± 10	± 20	33 ± 3	29,7 - 36,3
			50 ± 3	45 - 55
			67 ± 3	60,3 - 73,7
B, C	± 20	± 30	33 ± 3	1,5 - 8
			67 ± 3	10 - 40
	± 10	± 20	33 ± 3	2,5 - 7,5
			50 ± 3	6 - 14
			67 ± 3	17 - 33

3.8. Współbieżność (tylko dla potencjometru wielokrotnego sterowanego wspólnym elementem) Dla potencjometru o charakterystyce A wartość stosunku napięć $\frac{U_{ab}}{U_{ac}}$ (lub $\frac{U_{bc}}{U_{ac}}$), w zakresie 10 - 90 % efektywnej drogi jednego potencjometru nie powinna być większa niż 1,25 stosunku napięć drugiego potencjometru. Dla potencjometru o charakterystyce B i C różnica tłumienności nie powinna być większa niż wartości podane w tabl. 1

3.9. Rezystancja stykowa wyłącznika (dla potencjometru z wyłącznikiem) nie powinna być większa niż 20 m Ω

3.10. Wytrzymałość elektryczna. Jeżeli w normie przedmiotowej nie postanowiono inaczej, potencjometr powinien wytrzymać bez przebicia i przeskoku iskry napięcie probiercze o częstotliwości 50 Hz, w czasie 60 ± 5 s równe

a) między zwartymi końcówkami potencjometru a pozostałymi częściami metalowymi - dwukrotnej wartości napięcia izolacji,

b) między zwartymi końcówkami wyłącznika a pozostałymi częściami metalowymi

- dla wyłącznika o napięciu $U_n \leq 24 \text{ V} - 10U_n$,
- dla wyłącznika o napięciu $24 < U_n \leq 120 \text{ V} - 900 \text{ V}$,
- dla wyłącznika o napięciu $U_n > 120 \text{ V} - 2000 \text{ V}$

3.11. Rezystancja izolacji powinna wynosić nie mniej niż 1000 MΩ

- a) między zwartymi końcówkami potencjometru a pozostałymi częściami metalowymi,
- b) między zwartymi końcówkami wyłącznika a pozostałymi częściami metalowymi,
- c) między rozwartymi stykami wyłącznika

3.12. Napięcie trzasków - wg normy przedmiotowej

3.13. Temperaturowa charakterystyka rezystancji. Zmiana rezystancji przy temperaturze podanej w tabl 4 w stosunku do rezystancji przy temperaturze 20 °C nie powinna być większa niż wartości podane w tabl 4

Tablica 4

Temperatura °C	-55	-40	-25	-10	70	85
Zmiana rezystancji %	15	12	9	6	10	13

3.14. Moment napędowy. Moment potrzebny do obrotu wałka sterowniczego potencjometru w całym zakresie kąta obrotu powinien znajdować się w granicach od 3,5 do 50 mN m (od 0,035 do 0,5 kG cm)

Moment napędowy dla potencjometru bez wałka sterowniczego, dla potencjometru podwójnego oraz siła przesuwu dla potencjometru suwakowego - wg normy przedmiotowej

Moment napędowy potrzebny do uruchomienia wyłącznika powinien być nie większy niż 200 mN m (2 kG cm) i nie mniejszy niż dwukrotna wartość momentu napędowego potencjometru

3.15. Wytrzymałość ograniczników drogi ślizgacza. Potencjometr z wałkiem sterowniczym powinien wytrzymać bez uszkodzeń działanie momentu obrotowego podanego w tabl 5

Tablica 5

Średnica wałka sterowniczego mm	Moment	
	mN m	kG cm
do 5,5	350	3,5
powyżej 5,5	800	8

Potencjometr bez wałka sterowniczego powinien wytrzymać działanie momentu (siły) - wg normy przedmiotowej

3.16. Wytrzymałość na siły poosiowe - wg poz a) i b)

a) Przy działaniu na wałek sterowniczy potencjometru nacisku poosiowego, a następnie siły poosiowej ciągnącej o wartości

10 N (1 kG) - dla potencjometru o średnicy wałka sterowniczego do 5,5 mm,

25 N (2,5 kG) - dla potencjometru o średnicy wałka sterowniczego powyżej 5,5 mm powinna być zachowana ciągłość charakterystyki, a zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż $\pm 2 \%$

b) Potencjometr powinien również wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych nacisk poosiowy, a następnie siłę ciągnącą o wartości

50 N (5 kG) - dla potencjometru o średnicy wałka sterowniczego do 5,5 mm,

125 N (12,5 kG) - dla potencjometru o średnicy wałka sterowniczego powyżej 5,5 mm

Siła nacisku i ciągnięcia dla potencjometru suwakowego - wg normy przedmiotowej

3.17. Wytrzymałość nakrętek mocujących. Nakrętki mocujące powinny wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych działanie momentu skręcającego o wartości podanej w normie przedmiotowej

3.18. Wytrzymałość mechaniczna końcówek. Końcówka potencjometru powinna wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych działanie

a) siły rozciągającej wg PN-76/E-04550 19 tabl 1,

b) zginania

- dla końcówki drutowej wg PN-76/E-04550 19 p 4 3 1 metoda 1,

- dla końcówki tłoczonyj wg PN-76/E-04550 19 p 4 3 2 metoda 1

3.19. Lutowność. Końcówki potencjometru powinny dać się łatwo lutować, a potencjometr powinien być odporny na temperaturę lutowania i nie powinien ulec uszkodzeniu

Zmiana rezystancji całkowitej wynika z oddziaływania temperatury przy lutowaniu nie powinna być większa niż $\pm 2 \%$

3.20. Wytrzymałość na zmiany temperatury. Po 5 cyklach zmian temperatury potencjometr nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych, a zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż $\pm 5 \%$. Wymaganie to dotyczy tylko potencjometru o kategorii klimatycznej 40/-/- i 55/-/- oraz dla kategorii klimatycznej 25/-/-, po uzgodnieniu pomiędzy odbiorcą i wytwórcą

3.21. Wytrzymałość na udary mechaniczne. Potencjometr powinien wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych działanie udarów o przyspieszeniu 147 mm/s^2 ($15g_n$) o liczbie po 1000 w każdym kierunku

Zmiana rezystancji całkowitej w wyniku działania udarów nie powinna być większa niż $\pm 2 \%$

3.22. Wytrzymałość na vibracje sinusoidalne. Potencjometr o kategorii klimatycznej 40/-/- i 55/-/- oraz o kate-

gorii klimatycznej 25/-/-, po uzgodnieniu pomiędzy odbiorcą i wytworcą, powinien wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych działanie wibracji o przyspieszeniu 98 mm/s^2 ($10g_n$) w zakresie częstotliwości 10 – 55 Hz w czasie 6 h. W czasie działania wibracji nie powinno być przerw między slizgaczem i częścią rezystancyjną. Po działaniu wibracji zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż $\pm 2 \%$.

3.23. Wytrzymałość na działanie cyklu klimatycznego

Potencjometr powinien wytrzymać działanie niżej podanego cyklu klimatycznego

- Suche gorąco w czasie 8 h i przy temperaturze odpowiadającej kategorii klimatycznej
- Wilgotne gorąco cykliczne – pierwszy cykl (tylko dla kategorii klimatycznej -/-/56, -/-/21 i -/-/10)
- Zimno w czasie 2 h przy temperaturze odpowiadającej kategorii klimatycznej, przy końcu okresu przebywania w zimnie moment napędowy lub siła przesuwu nie powinny być większe niż 3-krotna wartość wg 3.14
- Niskie ciśnienie 8,5 kPa (85 mbar) w czasie 1 h, przy temperaturze 15 – 35 °C, przy obciążeniu potencjometru w czasie ostatnich 5 min napięciem równym $\frac{2}{3}$ napięcia izolacji (z zaokrągleniem do najbliższych 10 V). Wymaganie to dotyczy potencjometru o kategorii klimatycznej 40/-/- i 55/-/-
- Wilgotne gorąco cykliczne (pozostałe cykle) o liczbie 5 cykli dla potencjometru kategorii klimatycznej -/-/56, 1 cykl dla potencjometru kategorii klimatycznej -/-/21 i -/-/10

Po działaniu wilgotnego gorąca cyklicznego potencjometr powinien wytrzymać jedno z niżej podanych narażeń

Narażenie 1. Przyłożenie na 1 min między końcówki a oraz c napięcia stałego odpowiadającego mocy znamionowej (nie przekraczającego napięcia granicznego),

Narażenie 2. Przyłożenie na 1 min napięcia izolacji między zwarte końcówki potencjometru a pozostałe części metalowe

W normie przedmiotowej ustala się, które z powyższych narażeń powinno być stosowane

- Po narażeniach wg poz. a) – e) powinny być spełnione następujące wymagania
  - potencjometr nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych, a cechowanie powinno być czytelne,
  - zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż
    - $\pm 20 \%$ dla kategorii klimatycznej -/-/21 i -/-/10,
    - $\pm 10 \%$ dla pozostałych kategorii klimatycznych,
  - rezystancja izolacji nie powinna być mniejsza niż
    - 25 M Ω dla kategorii klimatycznej -/-/21 i -/-/10,
    - 1000 M Ω dla pozostałych kategorii klimatycznych,

- rezystancja stykowa wyłącznika nie powinna być większa niż 40 m Ω ,
- powinna być zachowana ciągłość charakterystyki,
- moment napędowy powinien być zgodny z 3.14,
- potencjometr powinien spełniać wymaganie wytrzymałości elektrycznej wg 3.10

3.24. Wytrzymałość na wilgotne gorąco stałe. Potencjometr powinien wytrzymać działanie wilgotnego gorąca stałego o stopniu qbostrzenia określonym kategorią klimatyczną, a następnie powinien wytrzymać w ciągu 1 min jedno z narażeń przez przyłożenie napięcia wg 3.23e)

- Po działaniu wilgoci i przyłożeniu napięcia powinny być spełnione następujące wymagania
- potencjometr nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych, a cechowanie powinno być czytelne
  - zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż
    - $\pm 10 \%$ dla kategorii klimatycznej -/-/56,
    - $\pm 20 \%$ dla pozostałych kategorii klimatycznych,
  - rezystancja izolacji nie powinna być mniejsza niż 1000 M Ω dla kategorii klimatycznej -/-/56, 25 M Ω dla pozostałych kategorii klimatycznych,
  - rezystancja stykowa wyłącznika nie powinna być większa niż 40 m Ω ,
  - powinna być zachowana ciągłość charakterystyki,
  - moment napędowy powinien być zgodny z 3.14,
  - wytrzymałość elektryczna powinna być zgodna z 3.10,
  - napięcie trzasków nie powinno przekraczać wartości podanej w normie przedmiotowej

3.25. Trwałość mechaniczna potencjometru. Po działaniu cykli (1 cykl – ruch slizgacza od położenia początkowego do końcowego i z powrotem) o liczbie określonej w normie przedmiotowej powinny być spełnione następujące wymagania

- potencjometr nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych
- zmiana rezystancji całkowitej nie powinna przekraczać wartości podanej w normie przedmiotowej,
- rezystancja izolacji powinna być zgodna z 3.11,
- moment (siła) napędowy powinien być zgodny z 3.14,
- ciągłość charakterystyki powinna być zachowana,
- wymaganie na działanie sił poosiowych wg 3.16, powinno być spełnione,
- wytrzymałość elektryczna powinna być zgodna z 3.10,
- napięcie trzasków nie powinno przekraczać wartości podanej w normie przedmiotowej

3.26. Trwałość mechaniczna wyłącznika. Po działaniu 10 000 cykli (1 cykl – włączenie i wyłączenie) wyłącznik nie powinien wykazywać uszkodzeń mechanicznych, moment po-

trzebny do jego uruchomienia nie powinien być większy niż 200 mN m, wytrzymałość elektryczna powinna być zgodna z 3 10, rezystancja izolacji powinna być zgodna z 3 11, a rezystancja stykowa nie powinna być większa niż 150mΩ

3.27. Trwałość elektryczna przy temperaturze, przy której określona jest moc znamionowa Potencjometr powinien wytrzymać obciążenie w czasie 1000 h mocą znamionową przy temperaturze, przy której określona jest moc znamionowa. Po narazeniu zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż 20 %, rezystancja izolacji powinna być zgodna z 3 11, a napięcie trzasków nie powinno przekraczać wartości podanej w normie przedmiotowej.

3.28. Trwałość przy górnej temperaturze kategorii klimatycznej Potencjometr powinien wytrzymać bez uszkodzeń mechanicznych działanie górnej temperatury kategorii klimatycznej, przy obciążeniu mocą kategorii w czasie 1000 h. Po narazeniu zmiana rezystancji całkowitej nie powinna być większa niż $\pm 20\%$ rezystancja izolacji powinna być zgodna z 3 11, a napięcie trzasków nie powinno przekraczać wartości podanej w normie przedmiotowej.

3.29. Cechowanie Na potencjometrze w widocznym miejscu należy umieścić w sposób trwały, wyraźny i jednoznaczny co najmniej

- znak lub nazwę wytwórni,
- oznaczenie odmiany,
- oznaczenie charakterystyki,
- rezystancję znamionową Ω , k Ω , M Ω ,
- tolerancję rezystancji,
- moc znamionową, W,
- napięcie znamionowe wyłącznika, V,
- prąd znamionowy wyłącznika, A,
- oznaczenie kategorii klimatycznej,
- datę produkcji (miesiąc i rok)

W normie przedmiotowej dopuszcza się cechowanie skrócone lub pominięcie cechowania.

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Pakowanie Potencjometry o jednakowym oznaczeniu wg 2 2 należy pakować w pudełka w sposób chroniący je przed uszkodzeniem podczas transportu.

Na pudełku należy umieścić co najmniej

- nazwę wytwórni,
- oznaczenie wg 2 2,
- liczbę sztuk,
- miesiąc i rok produkcji,
- stempel kontroli technicznej

Pudełka z potencjometrami przeznaczone do transportu należy pakować warstwami do skrzyń lub pojemników. Puste miejsca w skrzyni należy wypełnić

Na wierzchu w skrzyni należy załączyć kartkę informacyjną, zawierającą co najmniej informacje podane na pudełkach oraz znak pakowacza i datę pakowania. Na skrzyni należy umieścić napisy "GÓRA NIE PRZEWRACAĆ" wg PN-76/O-79252.

Masa skrzyni z potencjometrami nie powinna przekraczać 35 kg.

4.2. Przechowywanie Potencjometry opakowane wg 4 1 należy przechowywać w pomieszczeniu zamkniętym o temperaturze od 10 do 35 °C i wilgotności względnej powietrza nie większej niż 80 %.

4.3. Transport Potencjometry opakowane wg 4 1 należy przewozić krytymi środkami transportu.

5. BADANIA

5.1. Program badań

5.1.1. Badania niepełne należy wykonać przy odbiorze partii potencjometrów wg kolejności sprawdzeń podanych w tabl. 6.

Tablica 6

Sprawdzenie	Wymaganie wg	Badanie wg
wymiarów	3 1	5 4 2
wyglądu zewnętrznego i cechowania	3 2, 3 29	5 4 1
ciągłości charakterystyki rezystancji	3 3	5 4 3
rezystancji całkowitej	3 4	5 4 4
rezystancji minimalnych (początkowej i końcowej)	3 5	5 4 5
skoku rezystancji początkowej i końcowej ¹⁾	3 6	5 4 6
przebiegu charakterystyki rezystancji	3 7	5 4 7
współbieżności ¹⁾	3 8	5 4 8
rezystancji stykowej wyłącznika ¹⁾	3 9	5 4 9
wytrzymałości elektrycznej	3 10	5 4 10
napięcia trzasków	3 12	5 4 12
momentu napędowego	3 14	5 4 14

¹⁾ Jeżeli w normie przedmiotowej jest takie wymaganie

5.1.2. Badania pełne polegają na wykonaniu prób wg tabl. 7 w podanej kolejności. Badania pełne wykonuje się przy uruchomieniu produkcji, po zmianie materiału, konstrukcji lub metod technologicznych mogących mieć wpływ na jakość potencjometrów oraz przy okresowej kontroli produkcji.

Tablica 7

Grupa badań	Sprawdzenie	Kategoria klimatyczna					Wymaganie wg	Badanie wg	
		55/085/56 55/085/21	40/070/21	40/070/10	25/070/21 10/070/21	25/070/04 10/070/04			
1	pierwsza połowa próbki	wytrzymałości mechanicznej końcówek	U	U	U	U	U	3 18	5 4 18
		lutowności	x	x	x	x	x	3 19	5 4 19
	druga połowa próbki	wytrzymałości na zmiany temperatury	Na	Na	Na	Na ¹⁾	-	3 20	5 4 20
		wytrzymałości na udary mechaniczne	Eb	Eb	Eb	Eb	Eb	3 21	5 4 21
		wytrzymałości na wibracje sinusoidalne	F _C B ₄	F _C B ₄	F _C B ₄	F _C B ₄ ¹⁾	-	3 22	5 4 22
cała próbka	wytrzymałości na działanie cyklu klimatycznego								
	a) suchego gorąca	Ba	Ba	Ba	Ba	Ba			
	b) wilgotnego gorąca cyklicznego (pierwszy cykl)	Da	Da	Da	Da	-	3 23	5 4 23	
	c) zimna	Aa	Aa	Aa	Aa	Aa			
	d) niskiego ciśnienia	M	M	M	-	-			
e) wilgotnego gorąca cyklicznego (pozostałe cykle)	Da	Da	Da	Da	-				
2	wytrzymałości na wilgotne gorąco stałe	Ca	Ca	Ca	Ca	Ca	3 24	5 4 24	
3	pierwsza połowa próbki	x	x	x	x	x	3 27	5 4 27	
	druga połowa próbki	x	x	x	x	x	3 28	5 4 28	
4	rezystancji izolacji	x	x	x	x	x	3 11	5 4 11	
	temperaturowej charakterystyki rezystancji	x	x	x	x	x	3 13	5 4 13	
	wytrzymałości ograniczników drogi ślizgacza	x	x	x	x	x	3 15	5 4 15	
	wytrzymałości na siły poosiowe	x	x	x	x	x	3 16	5 4 16	
	trwałości mechanicznej potencjometru	x	x	x	x	x	3 25	5 4 25	
	trwałości mechanicznej wyłącznika	x	x	x	x	x	3 26	5 4 26	
	wytrzymałości nakrętek mocujących	x	x	x	x	x	3 17	5 4 17	

Znak x oznacza, że opis badania podano w tekście normy

Znak - oznacza, że badań nie przeprowadza się

Pozostałe oznaczenia - wg PN-73/E-04550

¹⁾ Badanie przeprowadza się tylko dla kategorii klimatycznej 25/070/21 i tylko po uzgodnieniu pomiędzy odbiorcą i wytwórcą

Badania grupy 1 i 4 należy wykonywać co najmniej raz na pół roku, grupy 2 co najmniej raz na rok, a grupy 3 co najmniej raz na 2 lata oraz każdorazowo po stwierdzeniu pogorszenia jakości potencjometrów

5.2. Pobieranie próbek

5.2.1. Pobieranie próbek do badań niepełnych. Do badań niepełnych wg 5.1.1 należy z każdej partii potencjometrów pobrać sposobem losowym próbkę o liczności zgodnej z PN-79/N-03021, przyjmując

- plan jednostopniowy,
- II ogólny poziom kontroli

Przejdzie na kontrolę obostrzoną i ulgową - zgodnie z PN-79/N-03021 p 2.4

5.2.2. Pobieranie próbek do badań pełnych. Do badań pełnych należy pobrać sposobem losowym do każdej grupy badań po 8 sztuk potencjometrów o rezystancjach zbliżonych do najmniejszej, krytycznej i największej z produkowanych w danym okresie spełniających wymagania badań niepełnych

5.3. Ogólne warunki badań. Normalne warunki atmosferyczne prob i pomiarów - wg PN-73/E-04550 00 p 2.1, warunki regenerowania - wg PN-73/E-04550 00 p 2.4

Bezpośrednio przed rozpoczęciem badań pełnych potencjometry powinny być przetrzymane co najmniej przez 24 h w normalnych warunkach atmosferycznych prob i pomiarów

5.4. Opis badań

5.4.1. Sprawdzenie wyglądu zewnętrznego i cechowania przeprowadza się wg PN-75/T-04600 p 2.2

5.4.2. Sprawdzenie wymiarów przeprowadza się za pomocą suwmiarki

5.4.3. Sprawdzenie ciągłości charakterystyki rezystancji przeprowadza się obciążając potencjometr tak, aby nie została przekroczona moc znamionowa ani napięcie graniczne. Za pomocą omomierza lub innego miernika należy obserwować zmianę rezystancji między końcówkami a oraz b, podczas ruchu ślizgacza z prędkością 4 ± 1 cykli na minutę

5.4.4. Pomiar rezystancji całkowitej należy wykonać między końcówkami a oraz c przy położeniu ślizgacza w dowolnym skrajnym położeniu. Pomiar powinien być wykonany przy małym napięciu i w krótkim czasie, tak aby w czasie pomiaru nie nastąpiło nagrzanie się części rezystancyjnej. W przypadkach spornych należy stosować napięcie podane w tabl. 8

Tablica 8

Rezystancja znamionowa Ω	Napięcie pomiarowe V +0 -10 %
< 10	0,1
10 - 99	0,3
100 ± 999	1
1000 - 9999	3
10 000 - 99 999	10
100 000 ± 999 999	25
$\geq 1 M\Omega$	50

Pomiar należy wykonać z błędem nie przekraczającym 10 % tolerancji rezystancji, a w przypadku pomiaru zmian rezystancji 10 % dopuszczalnej zmiany rezystancji

5.4.5. Pomiar rezystancji minimalnych (początkowej i końcowej) należy wykonać przy prądzie nie większym niż prąd wyliczony z mocy i rezystancji znamionowej nie przekraczając jednak napięcia granicznego

Pomiar rezystancji początkowej wykonuje się między końcówkami a oraz b, przy ślizgaczu umieszczonym w skrajnym położeniu przy końcówce a

Pomiar rezystancji końcowej wykonuje się między końcówkami b oraz c, przy ślizgaczu umieszczonym w skrajnym położeniu przy końcówce c

Błąd pomiaru nie powinien być większy niż ± 5 %

5.4.6. Pomiar skoku rezystancji początkowej i końcowej należy wykonać mierząc rezystancję przy napięciach wg 5.4.4

Skok rezystancji początkowej należy mierzyć między końcówkami a oraz b, a skok rezystancji końcowej między końcówkami b oraz c

Pomiar wykonuje się umieszczając ślizgacz w skrajnym położeniu, przesuwając go następnie powoli w kierunku drugiego skrajnego położenia. W chwili gdy nastąpi widoczny wzrost rezystancji, należy ślizgacz zatrzymać i zmierzyć rezystancję. Należy wykonać trzy takie pomiary i wyliczyć średnią arytmetyczną

5.4.7. Sprawdzenie przebiegu charakterystyki rezystancji. Na końcówki a oraz c należy przyłożyć napięcie wg 5.4.4. Następnie należy umieszczać ślizgacz w zakresach drogi podanych w tabl. 3 i zmierzyć napięcie między a oraz b - dla charakterystyki A i B oraz między b oraz c - dla charakterystyki C

Stosunki napięć $\frac{U_{ab}}{U_{ac}} \left(\frac{U_{bc}}{U_{ar}} \right)$ można również rejestrować za pomocą rejestratora X-Y

5.4.8. Pomiar współbieżności. Do końcówek a oraz c obu potencjometrów należy przyłożyć równoległe napięcie wg 5.4.4. Następnie ustawiając ślizgacz w odpowiednie po-

tożenie należy zmierzyć, oddzielnie dla każdego potencjometru, napięcie między końcówkami a oraz b - dla charakterystyki A i B i między końcówkami b oraz c - dla charakterystyki C

Różnica stosunków napięć dla charakterystyki A oraz różnica tłumienności dla charakterystyki B i C jest miarą współbieżności

5.4.9. Pomiar rezystancji stykowej wyłącznika należy wykonać mierząc spadek napięcia przemiennego lub stałego przyłożonego do końcówek badanego styku wyłącznika. Napięcie to nie powinno być większe niż 20 mV (dla napięcia przemiennego - wartość szczytowa), prąd zaś nie powinien być większy niż 1 A, jeżeli w normie przedmiotowej nie podano inaczej

Częstotliwość napięcia przemiennego 1 kHz $\pm$ 200 Hz

Pomiary należy wykonać z błędem nie większym niż $\pm$ 10 %

Napięcie należy przyłożyć przy zwartym zestyku

W przypadku pomiaru przy napięciu stałym, należy do połowy badanych wyłączników przyłożyć napięcie jednej biegunowości, do drugiej połowy zaś - biegunowości przeciwnej

5.4.10. Sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej przeprowadza się przykładając napięcie probiercze wg 3 10 między

a) zwarte końcówki potencjometru i pozostałe części metalowe,

b) zwarte końcówki wyłącznika i pozostałe części metalowe

Napięcie należy podnosić z prędkością nie przekraczającą 100 V/s, przy czym czas próby należy liczyć od chwili przyłożenia pełnego napięcia

Dopuszcza się w badaniach niepełnych skrócenie czasu przyłożenia napięcia do 2 s, zwiększając przy tym napięcie probiercze o 25 %

5.4.11. Pomiar rezystancji izolacji należy wykonać przy napięciu

100 $\pm$ 15 V - dla potencjometru o napięciu izolacji nie większym niż 500 V,

500 $\pm$ 50 V - dla potencjometru o napięciu izolacji równym lub większym niż 500 V

Napięcie należy przyłożyć na czas 1 min, po czym należy odczytać wartość rezystancji izolacji

Błąd pomiaru nie powinien być większy niż $\pm$ 20 %

5.4.12. Pomiar napięcia trzasków - wg normy przedmiotowej

5.4.13. Sprawdzenie temperaturowej charakterystyki rezystancji. Przed pomiarem należy potencjometr wysuszyć przetrzymując go przez 24 h w suszarce o temperaturze 55 $\pm$ 2 $^{\circ}$ C

Następnie należy przetrzymać potencjometr po 30 min w następujących temperaturach

a) 20 $\pm$ 3 $^{\circ}$ C,

b) dolnej temperaturze kategorii klimatycznej $\pm$ 3 $^{\circ}$ C,

c) 20 $\pm$ 3 $^{\circ}$ C,

d) górnej temperaturze kategorii klimatycznej $\pm$ 2 $^{\circ}$ C,

e) 20 $\pm$ 3 $^{\circ}$ C

W każdej z tych temperatur należy zmierzyć rezystancję R_a, R_b, R_c, R_d, R_e i wyliczyć procentową zmianę rezystancji wg wzoru

$$100 \frac{\Delta R}{R} \%$$

w którym

$$R_1 = \frac{R_a + R_c}{2} \text{ - dla dolnej temperatury kategorii klimatycznej,}$$

$$R_2 = \frac{R_c + R_e}{2} \text{ - dla górnej temperatury kategorii klimatycznej,}$$

$$\Delta R = R_b - R_1 \text{ - dla dolnej temperatury kategorii klimatycznej,}$$

$$\Delta R = R_d - R_2 \text{ - dla górnej temperatury kategorii klimatycznej}$$

Błąd pomiaru temperatury nie powinien być większy niż $\pm$ 1 $^{\circ}$ C

5.4.14. Pomiar momentu napędowego (siły napędowej) należy wykonać za pomocą dynamometru

5.4.15. Sprawdzenie wytrzymałości ograniczników drogi ślizgacza przeprowadza się przez przyłożenie do elementu sterowniczego momentu (siły) wg 3 15 działającego w płaszczyźnie prostopadłej do osi elementu

5.4.16. Sprawdzenie wytrzymałości na siły poosiowe. Potencjometr należy zamocować w sposób przewidziany jego konstrukcją. Następnie na element sterowniczy należy przyłożyć nacisk poosiowy, a następnie siłę ciągnącą wg 3 16a) W czasie nacisku należy sprawdzić ciągłość charakterystyki rezystancji, po czym zmierzyć rezystancję całkowitą potencjometru

Następnie należy przyłożyć nacisk poosiowy i siłę ciągnącą wg 3 16b) i przeprowadzić oględziny

5.4.17. Sprawdzenie wytrzymałości nakrętek mocujących przeprowadza się montując potencjometr do płyty metalowej o grubości 1,6 mm. Nakrętki należy dokręcić momentem podanym w normie przedmiotowej

5.4.18. Sprawdzenie wytrzymałości mechanicznej końcówek przeprowadza się wg PN-76/E-04550 19

Przy próbie rozciągania końcówek płaskich należy stosować metodę 1 i przyjmować najmniejszy przekrój końcówki

Przy próbie zginania końcówek tłoczonych należy stosować metodę 1

Po próbie należy przeprowadzić oględziny

5.4.19. Sprawdzenie lutowności. Po zmierzeniu rezystancji całkowitej należy potencjometr poddać próbie lutowności wg PN-60/T-04550 stosując dla potencjometrów o końcówkach do płytek drukowanych metodę Ta, a dla potencjometrów o końcówkach do montażu konwencjonalnego – metodę Tb, stosując lutownicę a

Po próbie należy przeprowadzić 2 h regenerację i zmierzyć rezystancję całkowitą

5.4.20. Sprawdzenie wytrzymałości na zmiany temperatury. Po zmierzeniu rezystancji całkowitej należy potencjometr poddać próbie Na wg PN-73/E-04550 13 – 5 cykli. Czas przetrzymania potencjometru w temperaturach (górnej i dolnej, kategorii klimatycznej) powinien wynosić po 30 min

Po zakończeniu ostatniego cyklu należy przeprowadzić 1 h regenerację i zmierzyć rezystancję całkowitą

5.4.21. Sprawdzenie wytrzymałości na udary mechaniczne przeprowadza się wg PN-73/E-04550 05, stosując próbę Eb. Jeżeli w normie przedmiotowej nie postanowiono inaczej, potencjometr należy mocować do stołu wstrząsar-ki w normalny sposób przewidziany jego konstrukcją

Po próbie należy zmierzyć rezystancję całkowitą i przeprowadzić oględziny

5.4.22. Sprawdzenie wytrzymałości na wibracje sinusoidalne przeprowadza się wg PN-73/E-04550 06, stosując próbę Fc_{B4}. Sposób mocowania potencjometru jak w 5.4.21. W czasie próby należy sprawdzać styczność międzyczęścią rezystancyjną a ślizgaczem

Po próbie należy przeprowadzić oględziny i zmierzyć rezystancję całkowitą

5.4.23. Sprawdzenie wytrzymałości na działanie cyklu klimatycznego. Przed próbą należy potencjometr wysuszyć, przetrzymując go przez 24 ± 4 h w suszarce o temperaturze 55 ± 2 °C i wilgotności względnej nie większej niż 20 %. Następnie należy wykonać próbę cyklu klimatycznego o następujących narażeniach

a) suche gorąco wg PN-73/E-04550 02 – próba Ba w warunkach wg 3.23a), po próbie należy przeprowadzić 4 h regenerację i wykonać oględziny,

b) wilgotne gorąco cykliczne (pierwszy cykl), potencjometr należy poddać próbie Da wg PN-73/E-04550 04 w warunkach wg 3.23b), po próbie należy przeprowadzić 1 h regenerację i wykonać oględziny,

c) zimno wg PN-73/E-04550 01 w warunkach wg 3.23c), w czasie próby lub bezpośrednio po próbie należy zmierzyć moment (siłę) napędowy, a po 4 h regeneracji wykonać oględziny,

d) niskie ciśnienie atmosferyczne wg PN-73/E-04550 12 w warunkach wg 3.23d), podczas ostatnich 5 min próby należy przyłożyć między zwarte końcówki potencjometru a pozostałe części metalowe napięcie równe $\frac{2}{3}$ napięcia izolacji, po próbie należy wykonać oględziny,

e) wilgotne gorąco cykliczne (pozostałe cykle) wg PN-73/E-04550 04

– próba Da w warunkach wg 3.23e), po zakończeniu ostatniego cyklu potencjometr należy wyjąć z komory, otrząsnąć krople rosy i przyłożyć do potencjometru na 1 min napięcie znamionowe lub napięcie izolacji, w przypadku napięcia znamionowego napięcie należy przykładać po upływie 30 ± 5 min po wyjęciu potencjometru z komory, a w przypadku napięcia izolacji – po upływie 15 ± 3 min,

f) po narażeniach wg poz a) – e) należy przeprowadzić 2 h regenerację i wykonać następujące sprawdzenia i pomiary po upływie czasu nie większym niż

- oględziny – 1 h,
- pomiar rezystancji całkowitej – 2 h,
- pomiar rezystancji izolacji – 2 h,
- pomiar rezystancji stykowej wyłącznika – 6 h,
- sprawdzenie ciągłości charakterystyki – 6 h,
- pomiar momentu (siły) napędowego – 6 h,
- sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej – 6 h

5.4.24. Sprawdzenie wytrzymałości na wilgotne gorąco stałe. Po zmierzeniu rezystancji całkowitej potencjometr należy poddać próbie Ca wg PN-73/E-04550 03 w czasie określonym kategorią klimatyczną. W czasie próby do połowy próbki należy przyłożyć między końcówkę b oraz metalowe części obudowy i element sterowniczy napięcie stałe 20 ± 2 V, tak aby biegun dodatni był podłączony do końcówki b. Drugą połowę próbki należy badać bez przyłożonego napięcia. Po próbie należy wyjąć potencjometr z komory, otrząsnąć z niego krople rosy i przyłożyć na 1 min napięcie znamionowe lub napięcie izolacji. W przypadku napięcia znamionowego należy przyłożyć napięcie do potencjometru po upływie 30 ± 5 min po wyjęciu potencjometru z komory, a w przypadku napięcia izolacji – po upływie 15 ± 3 min

Następnie należy przeprowadzić 2 h regenerację i wykonać następujące sprawdzenia i pomiary po upływie czasu nie większym niż

- oględziny – 1 h,
- pomiar rezystancji całkowitej – 2 h,
- pomiar rezystancji izolacji – 2 h,
- pomiar rezystancji stykowej wyłącznika – 6 h,
- sprawdzenie ciągłości charakterystyki – 6 h,
- pomiar momentu (siły) napędowego – 6 h,
- pomiar napięcia trzasków – 6 h,
- sprawdzenie wytrzymałości elektrycznej – 6 h

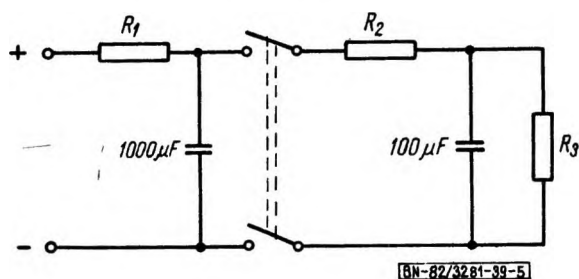
5.4.25. Sprawdzenie trwałości mechanicznej potencjometru należy wykonać na potencjometrze przymocowanym do płyty montażowej w sposób przewidziany jego konstrukcją. Przed próbą należy zmierzyć rezystancję całkowitą, a następnie za pomocą odpowiedniego urządzenia należy przesuwac element sterowniczy tam i z powrotem (1 cykl) z

prędkością 10 – 17 cykli na minutę w zakresie co najmniej 90 % całkowitej drogi ślizgacza. Podczas próby do połowy badanych potencjometrów należy przyłożyć między końcówki a oraz c napięcie równe napięciu granicznemu lub napięciu wyliczonemu z mocy i rezystancji znamionowej w zależności od tego, która z tych wartości jest mniejsza.

Po próbie należy przeprowadzić 2 h regenerację, po czym należy dokonać oględzin, zmierzyć rezystancję całkowitą, rezystancję izolacji, napięcie trzasków, moment (siłę) napędowy, sprawdzić ciągłość charakterystyki, wytrzymałość na działanie sił poosiowych i wytrzymałość elektryczną.

5.4.26 Sprawdzenie trwałości mechanicznej wyłącznika. Wyłącznik potencjometru należy poddać działaniu 5 000 cykli przy obciążeniu wg rys. 5 i tabl. 9, a następnie 5 000 cykli bez obciążenia, z prędkością 10 – 17 cykli na minutę.

Cykl powinien być tak zaprogramowany, aby czas rozwarcia zestyków wynosił co najmniej 1 s.

Rys. 5

Tablica 9

Zastosowanie wyłącznika	Napięcie stałe V	$R_1^{1)}$	R_2	R_3
		Ω		
Napięcie przemiennie	225	≤ 225	15	4700
Napięcie przemiennie i stałe	225	≤ 225	15	210
Napięcie stałe < 34 V	34	≤ 34	6,8	33

1) Rezystor R_1 powinien być tak dobrany, aby kondensator 1000 µF został naładowany do pełnej wartości w każdym cyklu.

Po 10 000 cyklach należy dokonać oględzin, zmierzyć moment włączenia wyłącznika, rezystancję izolacji, rezystancję stykową i sprawdzić wytrzymałość elektryczną. Następnie należy kontynuować próbę do liczby cykli wymaganej dla potencjometru.

Po zakończeniu próby parametrów wyłącznika nie sprawdza się

W przypadku próby wyłącznika 1-biegowego, należy go podłączyć między R_1 i R_2 .

5.4.27 Sprawdzenie trwałości elektrycznej przy temperaturze, przy której określona jest moc znamionowa. Potencjometry przeznaczone do montowania na płytkach drukowanych należy przylutować do płyty szklano-epoksydowej o grubości 1,6 mm, a pozostałe potencjometry do płyty metalowej o wymiarach 1,5x50x50 mm.

Badane potencjometry należy umieścić na 1000 h w komorze próbiecznej o temperaturze podanej w normie przedmiotowej $\pm 2^\circ\text{C}$, zachowując odstęp między potencjometrami co najmniej 25 mm.

Potencjometry nie powinny być narażone na bezpośrednie działanie grzejników komory.

Podczas próby do połowy próbki należy przyłożyć do końcówek a oraz c napięcie obliczone z mocy znamionowej i rezystancji (nie przekraczając napięcia granicznego), a do drugiej połowy próbki należy przyłożyć takie samo napięcie między

końcówki a oraz b, przy położeniu ślizgacza równym 95 % drogi – dla charakterystyk A i B,

końcówki b oraz c, przy położeniu ślizgacza równym 5 % drogi – dla charakterystyki C.

Napięcie powinno być włączone na 1,5 h i wyłączone na 0,5 h, przy czym czas wyłączenia wlicza się do czasu próby.

Po 168, 500 i 1000 h potencjometry należy wyjąć z komory i poddać regeneracji w czasie 1 – 2 h. Po regeneracji należy dokonać oględzin, zmierzyć rezystancję całkowitą, rezystancję izolacji i napięcie trzasków.

Po 168 i 500 h przerwa na regenerację i sprawdzenia nie powinna trwać dłużej niż 12 h.

5.4.28. Sprawdzenie trwałości przy górnej temperaturze kategorii klimatycznej przeprowadza się umieszczając potencjometr w komorze o temperaturze równej górnej temperaturze kategorii klimatycznej $\pm 2^\circ\text{C}$.

Potencjometr należy obciążyć mocą kategorii podaną w normie przedmiotowej. Pozostałe warunki próby i sprawdzenia – jak w 5.4.27.

5.5. Ocena wyników badań

5.5.1. Ocena badań niepełnych. Badania niepełne należy uznać za dodatnie, jeżeli w próbkach pobranych wg 5.2.1 liczba sztuk niezgodnych z wymaganiami normy nie przekracza liczby sztuk wadliwych wg PN-79/N-03021 przy wadliwości

$$w_2 = 1,0 \text{ dla parametrów elektrycznych,}$$

$$w_2 = 1,5 \text{ dla pozostałych parametrów,}$$

opakowanie partii jest zgodne z 4.1, a wyniki badań pełnych są aktualne.

5.5.2. Ocena badań pełnych. Wyniki badań pełnych należy uznać za dodatnie, jeżeli liczba sztuk niezgodnych z wy-

maganiem normy nie przekracza 1 dla każdej grupy badań wg tabl 7

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę - Krakowskie Zakłady Elektroniczne UNITRA-TELPOD

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-71/3281-39

- a) wprowadzono określanie mocy znamionowej potencjometru w temperaturach 40, 55 lub 70 °C,
- b) wprowadzono podział potencjometrów na grupy współbieżności w zależności od współbieżności charakterystyk potencjometrów podwójnych,
- c) usunięto kategorię klimatyczną 65/100/04, dopisano kategorii klimatyczne 55/085/21, 40/070/21, 40/070/10 i 10/070/21,
- d) zmieniono rezystancję izolacji z 5000 MΩ na 1000 MΩ,
- e) w próbie wytrzymałości na wibracje sinusoidalne przyjęto tylko jeden zakres częstotliwości od 10 do 55 Hz,
- f) wprowadzono wymaganie i próbę trwałości w górnej temperaturze kategorii klimatycznej,
- g) usunięto wymaganie dotyczące potencjometrów hermetycznych,
- h) w badaniach pełnych zróżnicowano częstotliwość w poszczególnych grupach

3. Normy związane

- PN-73/E-04550 00 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Postanowienia ogólne
- PN-73/E-04550 01 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba A - zimno
- PN-73/E-04550 02 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba B - suche gorąco
- PN-73/E-04550 03 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba Ca - wilgotne gorąco stałe
- PN-73/E-04550 04 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba D - wilgotne gorąco cykliczne
- PN-73/E-04550 05 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba E - udary mechaniczne

- PN-73/E-04550 06 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba Fc - wibracje sinusoidalne
- PN-73/E-04550 12 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba M - niskie ciśnienie atmosferyczne
- PN-73/E-04550 13 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próba N - zmiany temperatury
- PN-76/E-04550 19 Wyroby elektrotechniczne Próby środowiskowe Próby U - wytrzymałość mechaniczna końcówek i części mocujących elementów
- PN-79/N-03021 Statystyczna kontrola jakości Kontrola odbiorcza według oceny alternatywnej Plany badania
- PN-76/O-79252 Transportowe jednostki opakowaniowe Znaki i znakowanie Wymagania podstawowe
- PN-80/T-02003 Rezystory i kondensatory Ciągi liczbowe dla znamionowych wartości rezystancji i pojemności
- PN-60/T-04550 Elementy urządzeń elektronicznych Metody badań odporności klimatycznej i mechanicznej
- PN-75/T-04600 Kondensatory i rezystory Metoda sprawdzania wymiarów, wyglądu zewnętrznego, cechowania i masy
- PN-76/T-84000 Elementy urządzeń elektronicznych Czo-py końcowe wałków sterowniczych Wymiary

4. Zalecenia międzynarodowe

- IEC Publication 393-5 Potentiometers - Part 5 - Sectional specification Single - turn rotary low - power wirewound and nonw rewound potentiometers Selection of methods of test and general requirements

5. Symbol wg SWW - 1158-112

6. Autorzy projektu normy - praca zbiorowa